

Investigating the cognitive phenomenon of school factors affecting the vandalistic behavior of students in conservatories of Urmia city

Javad Kihan¹, Zahra Amani², Moulad Reza Panah³, Samira Khazri⁴

1- Research Assistant, Department of Educational Sciences, Faculty of Humanities, Islamic Azad University of Urmia, Iran.

2- Student of Educational Sciences Department, Faculty of Humanities, Islamic Azad University, Urmia, Iran.

3- Lecturer, Department of Humanities, Girls' High School, University of Technical and Vocational University, Urmia, Iran.

4- Student of the Department of Educational Sciences, Faculty of Humanities, Islamic Azad University, Urmia, Iran.

Article info	Abstract
<p>Article type: Research Article</p> <p>Received: 2023/02/13</p> <p>Accepted: 2024/04/30</p> <p>pp: 76- 90</p> <p>Keywords: Perceptual Factors; Behavioral Factors; Contextual Factors; Structural Factors; Vandalism.</p>	<p>Objective: The general purpose of this research is to identify and investigate school factors affecting students' vandalism behavior in art schools of education and training districts 1 and 2 of Urmia city.</p> <p>Methodology: The statistical population of the research includes two groups of students and teaching staff (principals, assistants, teachers) of conservatories in the 1st and 2nd districts of Urmia city, whose number at the time of the research was 18535 and 768 respectively. Using the purposeful sampling method and up to the saturation of information, 21 male and female students and 15 male and female teaching staff have been selected as research samples. The method of data collection was using semi-structured interviews and open questions, and data analysis was done using theme analysis and Clark's six-point method.</p> <p>Results: According to the findings of the research, the most important school factors influencing the vandalistic behavior of students in art schools in districts 1 and 2 of Urmia city are: structural factors, behavioral factors, contextual factors, and perceptual factors.</p> <p>Conclusion: The results of the present study indicate the necessity of reviewing the school factors affecting students' tendency to vandalism.</p>

Citation: Kihan, J., Amani, Z., Reza Panah, M., & Khazri, S. (2024). Investigating the cognitive phenomenon of school factors affecting the vandalistic behavior of students in conservatories of Urmia city. *Journal of New Approaches in Educational Management*, 1(1), 76-90.

© The Author(s).

Publisher: Urmia University.

DOI:

DOR:

¹ **Corresponding author:** Javad Kihan, **Email:** Kehan.edu@gmail.com, **Tell:** +989141400199

بررسی پدیدار شناختی عوامل مدرسه‌ای مؤثر بر رفتار وندالیستی دانش آموزان در هنرستان‌های شهرستان ارومیه

جواد کیهان^۱، زهرا امانی^۲، مولود رضا پناه^۳، سمیرا خضری^۴

- ۱- پژوهشیار گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی ارومیه، ایران.
- ۲- دانشجوی گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، ارومیه، ایران.
- ۳- مدرس گروه علوم انسانی، آموزشکده دختران، دانشگاه فنی و حرفه‌ای، ارومیه، ایران.
- ۴- دانشجوی گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، ارومیه، ایران.

چکیده	اطلاعات مقاله
<p>هدف: هدف کلی این پژوهش شناخت و بررسی عوامل مدرسه‌ای مؤثر بر رفتار وندالیستی دانش آموزان در هنرستان‌های آموزش و پرورش ناحیه ۱ و ۲ شهرستان ارومیه می‌باشد.</p> <p>روش تحقیق: جامعه آماری پژوهش شامل دو گروه دانش آموزان و کادر آموزشی (مدیران، معاونین، معلمان) هنرستان‌های ناحیه ۱ و ۲ آموزش و پرورش شهرستان ارومیه می‌باشد که تعداد آن‌ها در زمان انجام پژوهش به ترتیب ۱۸۵۳۵ و ۷۶۸ نفر بوده است. با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند و تا حد اشباع اطلاعات ۲۱ نفر دانش آموز دختر و پسر و ۱۵ نفر کادر آموزشی زن و مرد به‌عنوان نمونه تحقیق انتخاب شده‌اند. روش گردآوری داده‌ها با استفاده از مصاحبه نیمه ساختاریافته و سؤالات باز بوده و تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از تحلیل تم و روش شش‌گانه کلارک و برون صورت گرفته است.</p> <p>یافته‌ها: بر اساس یافته‌های تحقیق مهم‌ترین عوامل مدرسه‌ای تأثیرگذار بر رفتار وندالیستی دانش آموزان در هنرستان‌های نواحی ۱ و ۲ شهرستان ارومیه عبارت‌اند از: عوامل ساختاری، عوامل رفتاری، عوامل زمینه‌ای و عوامل ادراکی می‌باشند.</p> <p>نتیجه‌گیری: نتایج پژوهش حاضر نشانگر وجود ضرورت در زمینه بازنگری عوامل مدرسه‌ای مؤثر بر گرایش دانش آموزان به وندالیسم است.</p>	<p>نوع مقاله: مقاله پژوهشی</p> <p>دریافت: ۱۴۰۱/۱۱/۲۴</p> <p>پذیرش: ۱۴۰۳/۰۲/۱۱</p> <p>صص: ۷۶-۹۰</p> <p>واژگان کلیدی: عوامل ادراکی، عوامل رفتاری، عوامل زمینه‌ای، عوامل ساختاری، وندالیسم.</p>

استناد: کیهان، جواد؛ امانی، زهرا؛ رضا پناه، مولود؛ خضری، سمیرا. (۱۴۰۳). بررسی پدیدار شناختی عوامل مدرسه‌ای مؤثر بر رفتار وندالیستی دانش آموزان در هنرستان‌های شهرستان ارومیه. نشریه رویکردهای نوین در مدیریت آموزشی، (۱)، ۷۶-۹۰.

ناشر: دانشگاه ارومیه.

DOI:

DOR:

نویسندگان

مقدمه

وندالیسم در زمره آن دسته از انحرافات و بزهکاری‌هایی است که در جامعه جدید نمود و ظهور یافته است (افشانی و جواهرچیان، ۱۳۹۵: ۳۵). نقاشی‌های به نمایش درآمده در گالری‌ها، آثار باستانی و عتیقه‌های موجود در موزه‌ها، ابنیه تاریخی و اماکن مذهبی، مجسمه‌های نصب‌شده در میدان‌ها، پارک‌ها و اماکن عمومی، منازل خالی از سکنه، چراغ‌های معابر، صندلی‌های اتوبوس و مترو، کتاب‌های کتابخانه‌ها، تلفن‌های عمومی و ده‌ها موضوع مورد تخریب دیگر از جمله موضوعاتی هستند که در اثر وندالیسم متحمل خسارات و صدمات گردیده و مورد تخریب قرار می‌گیرند (محسنی تبریزی، ۱۳۸۳: ۵۰). وندالیسم به معنای تخریب کنترل نشده اشیاء و آثار فرهنگی با ارزش یا اموال عمومی و خصوصی است (افشانی و جواهرچیان، ۱۳۹۵: ۳۸). در این میان، مدارس، وسایل حمل‌ونقل عمومی، ورزشگاه‌ها، پارک‌ها و خوابگاه‌ها بیشترین خسارت‌ها را در حمله وندال‌ها به خود می‌بینند و میزان این خسارت‌ها نسبت به چند دهه پیش روندی صعودی داشته است (سخایی، ۱۳۹۵: ۴۱۲). بودجه‌های دولتی زیادی سالانه صرف ترمیم وسایل و اشیاء تخریب‌شده مدارس (میز و صندلی‌های شکسته شده، دیوارهای خط‌خطی شده، تخته‌های خراب‌شده و...) توسط دانش‌آموزانی می‌شود که تمایل به تخریب دارند (عباس زاده و دین دوست، ۱۳۹۷: ۳۸). هرچه تخریب گران، رفتارهای ویرانگرانه بیشتری در مدارس داشته باشند، به همان اندازه مرکز آموزشی و مدرسه می‌بایست از هزینه‌های آموزشی دیگر کاسته و از سرانه آموزشی، مبلغی را برای ترمیم میز و صندلی‌های شکسته شده و... در نظر بگیرد (ویلاتا و فاندویلا، ۲۰۱۷: ۳۹۸). وندالیسم چون هر رفتار نابهنجار از یک سلسله مسیرهای مختلف می‌گذرد و تکوین پیدا می‌کند (هابگینز، ۲۰۱۵: ۱۹۸). بدین معنی که کاملاً از پیش تعیین نمی‌شود، بلکه غالباً از یک سلسله برخوردهای خاص میان عامل رفتار و وضعیت رفتار به وجود می‌آید (دراری، ۲۰۰۶: ۶۴). با توجه به اینکه مدارس یکی از مکان‌هایی است که رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان با فراوانی قابل توجهی مشاهده می‌شود، از این رو در این پژوهش به بررسی پدیدار شناختی عوامل مدرسه‌ای مؤثر بر رفتار وندالیستی دانش‌آموزان پرداخته شده است.

واژه یا مفهوم وندالیسم رفتاری است که به افراد وندال نسبت می‌دهند و آن خود دربرگیرنده فرهنگ تخریب است. (منجر موئی و فرهنگمند، ۱۳۹۵: ۱۸۹). امروزه وندالیسم نه تنها سلامتی و امنیت جامعه را به مخاطره می‌اندازد، بلکه هزینه‌های مالی گزافی را تحمیل مالیات‌دهندگان و ساکنین این شهرها می‌کند (محسنی تبریزی، ۱۳۸۳: ۷۴). این معضل، علاوه بر هزینه‌های کلانی که صرف جبران آن می‌شود، موجب ناراحتی روحی و روانی مردم و مسئولین شده و بدین طریق، تهدیدی بر انسجام اجتماعی است (منجر موئی و فرهنگمند، ۱۳۹۵: ۲۰۰).

خرابکاری‌هایی که از سوی دانش‌آموزان در ساعات آموزشی بر روی وسایل و امکانات مدرسه صورت می‌گیرد، سبب فرسوده‌شدن ساختمان مدارس و وسایل آموزشی می‌شود و محیط نازیبایی را به وجود می‌آورد که خود مزید بر علت می‌شود و میزان خرابکاری‌های دانش‌آموزان را افزایش می‌دهد (رضایانه، ۱۳۹۱: ۲۲). رفتارها با تأثیر منفی بر روحیه دانش‌آموزان، سطح آمادگی و یادگیری آنان را پایین می‌آورد و فرایند یاددهی و یادگیری را در مدارس به نحو بسیار وسیعی از حالت اصولی خارج می‌کند و به آن جنبه اجباری و گریزناپذیر می‌بخشد. آثار و نتایج این رفتار تخریب‌گرانه نه تنها کانون خانواده را تهدید می‌کند بلکه بر سلامت و امنیت جامعه تأثیر منفی خواهد گذاشت (افشانی و جواهرچیان، ۱۳۹۵: ۴۷). از طرفی این پژوهش بر آن است که پدیده وندالیسم را در میان قشر نوجوان و جوان جامعه (دانش‌آموزان مقطع متوسطه) مورد بررسی قرار دهد. همچنین عوامل مدرسه‌ای خود یک مؤلفه اصلی و عاملی تأثیرگذار در عمده تحقیقات مدیریت آموزشی است و با توجه به ارتباطی که این عامل با گرایش‌های نوجوانان و جوانان در حوزه‌های گوناگون می‌تواند داشته باشد، پرداختن به مطالعه تأثیر این عامل بر گرایش‌های وندالیستی نوجوانان و جوانان از اهمیت و ضرورت بالایی برخوردار است (میرزایی و دیگران، ۱۳۹۶: ۴۵). شایان ذکر است به دلیل آن که پژوهشگر تأکید دارد که مسئله حاضر را تنها از نگاه پدیدار شناختی تأثیر عوامل مدرسه‌ای بررسی کند و تا حد امکان تأثیر سایر عوامل از جمله عوامل روان‌شناختی، ژنتیکی، فیزیولوژیکی و ... را کنترل نماید، موضوع پژوهش را در میان دانش‌آموزان مقطع دبیرستانی که نسبت به دانش‌آموزان سایر مقاطع از بلوغ جسمی و فکری بیشتری برخوردارند مورد مطالعه قرار داده است.

«پاتریس ژانورن وندالیسم را نوعی روحیه بیمارگونه تعریف می‌کند که به تخریب تأسیسات عمومی نظیر تلفن‌های عمومی، صندلی اتوبوس‌های شهری، مترو و ترن‌های مسافری و باجه‌های پست و تلگراف و نظایر آن تمایل دارد.» (کرازکوف و دیگران، ۲۰۲۱: ۳).

پیشینه و مبانی نظری پژوهش

مبانی نظری که قادر به تبیین مسئله پژوهش هستند در قالب چهار رویکرد بیان شده‌اند. رویکردها عبارت‌اند از:

الف) رویکرد کارکردی-ساختی،

ب) رویکرد کنش متقابل نمادین،

ج) رویکردهای تضاد،

د) رویکرد روان‌شناسی اجتماعی (آغاجری و تیموری، ۱۳۹۷:۳۳).

در ابتدا به نظریات مرتبط با رویکرد کارکردی-ساختی پرداخته می‌شود. یکی از نظریات مهم این رویکرد، نظریه آنومی است (نواح و کوپایی، ۱۳۹۱:۲۸). «دورکهایم مفهوم آنومی و بی‌هنجاری اجتماعی را در دو سطح فردی و اجتماعی به کار برده است» (نبوی و دیگران، ۱۳۹۰:۷۶). دورکهایم معتقد است دو دسته از خواص در جریان تبیین علی نقش به سزایی دارند:

۱. کمیت واحدهای اجتماعی

۲. تراکم جمعیت (ترکمان، ۲۰۱۶:۲۳۶۸).

«گرچه مرتن مانند دورکیم به طور اخص بر وندالیسم تأکید نمی‌کند مع الوصف نظریه‌ای را وضع می‌کند که بر اساس آن همه رفتارها اعم از راست رفتاری یا کژرفتاری معلول و محصول ساختارهای اجتماعی و فرهنگی در نظر آمده است» (آغاجری و تیموری، ۱۳۹۷:۳۷). وی به سه عامل پنهان در نظریه آنومی دورکیم اشاره می‌کند که عبارت‌اند از:

۱. هدف‌های فرهنگی یا خواسته‌ها و اشتیاق‌هایی که فرهنگ جامعه به اعضاء خود آموخته.

۲. قواعد رفتار اجتماعی که وسایل مشروع برای نیل به هدف‌های فرهنگی را معین ساخته.

۳. توزیع واقعی وسایل و فرصت‌ها برای به دست آوردن هدف‌های فرهنگی به شیوه‌ای مشروع (صفرنیا، ۱۳۹۷:۲۸).

مرتن برای نشان دادن وضعیت ارتباطی بین اهداف و وسایل تیپولوژی حالات گوناگون انطباق و واسطه فرد با «هدف‌های فرهنگی» و «وسایل نهادی شده» را در پنج وضعیت مطرح نموده است (صفرنیا، ۱۳۹۵:۵۴).

جدول ۱- حالات تطابق بین اهداف فرهنگی و وسایل نهادی شده از دیدگاه مرتن

ردیف	حالات تطابق	اهداف فرهنگی	وسایل نهادی شده
۱	سازگاری و همنوایی	+	-
۲	بدعت و نوآوری	+	-
۳	سنت‌گرایی	-	+
۴	عقب‌نشینی و انزوا	-	-
۵	طغیان و شورش	-+	-+

از جمله نظریات مطرح در رویکرد کارکردی-ساختی، نظریه‌های حمایت گروهی و کژرفتاری، نظریه‌های انتقال فرهنگی و کژرفتاری، نظریه پاره گروه بزهارک آلبرت کوهن، نظریه خرده‌فرهنگ بزهارک میلر و نظریه کنترل اجتماعی می‌باشد. آنان سه نوع وابستگی و حمایت گروهی را تعریف و از یکدیگر متمایز می‌سازند:

۱. وابستگی فکری و اخلاقی

۲. وابستگی رابطه‌ای

۳. وابستگی مادی (بوش، ۱۳۹۵:۷۶).

این نظریه‌ها بیشتر به فراگرد یادگیری فرهنگی تأکید می‌کنند و انگیزش و تمایل فرد به نوع خاصی از کژرفتاری را محصول معلول معلومات و یادگیری فرد می‌دانند که به طور آشکار با زمینه‌های فرهنگی، محیط تربیتی و یادگیری اجتماعی ارتباط دارد (نبوی و همکاران، ۱۳۹۰:۸۱). کلوارد و اهلین معتقدند خرده‌فرهنگ بزهارک فرصت‌هایی را برای آموختن و عمل کردن به نقش‌های بزهارکانه برای افراد فراهم می‌سازد (کاتجیتا، ۲۰۰۶:۲۸۳). هیرشی معتقد است که وابستگی به جامعه دارای چهار عنصر اصلی است:

علاقه، تعهد، مشغولیت، ایمان و عقیده. بدین ترتیب طبق این نظریه، وندالیسم چون دیگر اشکال کجروی معلول تضعیف کنترل‌های بیرونی (اجتماعی) و درونی (فردی) و تعامل میان آن‌ها است (ارونسن، ۱۳۹۹:۲۰۹).

رویکرد دیگر، کنش متقابل نمادین است. «دولین ساترلند، تحت تأثیر نظریات شاو و مک کی درباره چگونگی انتقال فرهنگی کجروی، نظریه خود را ارائه کرده است. کلیفورد شاو و هنری مک کی سعی داشتند انحراف را در چارچوب ساخت شهری تجزیه و تحلیل نمایند. ساترلند رفتار بزهکارانه را ناشی از تماس با اشخاص در اثر فرآیند یادگیری می‌داند که مخصوصاً از روابط شخصی در داخل یک گروه محدود و نظیر خانواده، مدرسه، کوچه و محله تعلیم گرفته می‌شود.» (کریمی، ۱۳۹۹:۶۴).

در سومین رویکرد به نظریات مکتب تضاد پرداخته شده است. در نزد مارکس و انگلس شرایط اقتصادی و به‌خصوص فقر مادی از عوامل اساسی بزهکاری به شمار می‌روند (دی وت، ۲۰۰۴:۲۰۹). ریچارد کوئینی کوشیده است تا رابطه دیالکتیکی میان نهادهای اجتماعی و فرد آدمی را ترسیم کند. این نهادها از این قرارند: نهاد سیاسی، نهاد اقتصادی، نهاد مذهبی، نهاد خویشاوندی، نهاد آموزشی، نهادهای جماعت (آگاجری و تیموری، ۱۳۹۷:۱۸۳).

نظریات روان‌شناسی اجتماعی، چهارمین رویکرد است. روان‌شناسان اجتماعی در تبیینات خود از کژرفتاری و وندالیسم به فراگرد متقابل و تعامل میان عامل رفتار و وضعیت رفتار در مسیر عمل آدمی معتقدند. به زعم این صاحب‌نظران وندال‌های بیگانه معمولاً در خانه‌های غیر منضبط با والدینی سردرگم و مردد و نامطمئن از ارزش‌ها و فلسفه اجتماعی خویش پرورش یافته و غالباً احساس درماندگی و احساس اجحاف خود را به‌صورت قهرآمیز و پرخاشگرانه در مقابل نسل بزرگ‌تر، صاحبان قدرت و همه نهادها و سازمان‌های تأسیس شده در جامعه نشان می‌دهند (محسنی تبریزی، ۱۳۸۳:۹۸). ترنر و کلیان وندالیسم را در شکل جمعی و گروهی آن جزء رفتار جمعی از نوع هراس جمعی یا همگانی دانسته‌اند. مع‌الوصف رفتارهای خشونت‌آمیز و معطوف به تخریب و ویرانگری در سطح افراد جزء رفتارهای پراکنده فردی محسوب شده‌اند. نظریه هم‌نوایی اجتماعی «اش» در تبیین رفتارهای انحرافی گروهی قابلیت کاربرد دارد. بدین ترتیب وندال‌ها در داخل گروه‌های عضویتی بزهکار نظیر دار و دسته‌های منحرف تحت تأثیر گروه عضویتی ضمن هم‌نوایی با گروه و پذیرش نظر آن عمل می‌کنند (ارونسن، ۱۳۹۹:۱۹۸).

در ارتباطات با وندالیسم در مدارس مطالعات گوناگونی در گذشته صورت گرفته است، لیکن پژوهش حاضر به دو دلیل (بررسی پدیدار شناسایی و بررسی نقش عوامل مدرسه‌ای در گرایش‌های وندالیستی دانش‌آموزان) پژوهشی جدید بوده و نتایج دارای جنبه‌های نوآورانه است. در ادامه به نزدیک‌ترین مطالعات صورت گرفته به موضوع پژوهش اشاره شده است: "گستره و دلایل یادگیری وندالیسم در مدارس" در سال ۲۰۰۴ توسط دی وت پژوهشی در سبب‌شناسی بروز وندالیسم در مدارس است. میزان کنترل و نظارت مدرسه، فقر، بیکاری، اختلاف در سبک زندگی میان خانواده‌ها، ناتوانی و بی‌توجهی دولت به برطرف کردن مسائل وندال‌ها مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار هستند. راپوس و دوپاکو در سال ۲۰۱۱ به بررسی "ارتباط میان آموزش و پرورش با گرایش‌های مجرمانه دانش‌آموزان در مدارس" پرداخته‌اند. به‌زعم آن‌ها آموزش و پرورش بر مهارت، گرایش‌ها و ساختار تصمیمات دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد. "وندالیسم در مدارس" عنوان تز دوره مستر لیدیا کاجیتا می‌باشد. فقدان وجود قواعد اجرایی در مدارس، فقدان نظارت بر عملکرد دانش‌آموزان، بی‌حوصلگی معلمین و کادر آموزش و درگیری و مشغولیت والدین به‌عنوان عوامل شناسایی شده‌اند. مونیکا ترکمان در سال ۲۰۱۶ به "بررسی عوامل تأثیرگذار این پدیده" پرداخته است. طبق نتایج تحقیق او دوستان بد، فقدان نظم و انضباط مدرسه، اختلاف بین والدین و از خودبیگانگی ارتباط مستقیم با ارتکاب وندالیسم در مدارس توسط دانش‌آموزان دارد. "وندالیسم در مکزیک" در سال ۲۰۱۷ توسط ویالنتا و فاندویلا نگاشته شده است. این دو معتقدند که تشکیل و نفوذ باندهای دانش‌آموزی در مدارس، مصرف دارو، زورگویی معلمین، فقدان قوانین در مدارس و فقدان ارتباط مناسب بین دانش‌آموزان و معلمین نقش زیادی در بروز این معضل دارد. "بررسی نقش بیگانگی اجتماعی در وندالیسم در بین دانش‌آموزان دوره اول و دوم متوسطه شهر یزد" در سال ۱۳۹۵ توسط افشانی و جواهرچیان نگاشته شده است. بر اساس آن ابعاد مختلف از خودبیگانگی اجتماعی با ابعاد مختلف وندالیسم ارتباط مستقیم و معنادار دارد. در این بین، بیشترین همبستگی بین بی‌هنجاری و احساس تنفر با وندالیسم استنتاج شده است. منجر موئی و فرهمند در مقاله‌ای به‌عنوان "وندالیسم و جوانان" در سال ۱۳۹۵ چنین یافته‌اند که متغیرهای میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی، رابطه با افراد بزهکار و از خودبیگانگی ارتباط معنادار مثبت و مستقیمی با گرایش‌های وندالیستی جوانان ۱۵ تا ۲۰ ساله دارد. "بررسی جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر گرایش‌های وندالیستی دانش‌آموزان در مدارس" در سال ۱۳۹۵ توسط سخایی،

سهراب زاده و حسینی زاده تهیه شده است. بر اساس آن متغیرهای احساس محرومیت نسبی، احساس بی‌هنجاری و هم‌نشینی با همسالان بزهکار رابطه معکوس و معناداری با گرایش وندالیستی دارد و پایگاه اجتماعی-اقتصادی خانواده و جامعه‌پذیری رابطه مستقیم و معناداری با این گرایش‌ها دارند. در سال ۱۳۹۷ پژوهشی توسط قلی‌نیا و دیگران تحت عنوان "مطالعه پدیدارشناسانه تجربیات معلمان از عوامل زمینه‌ساز در خشونت در مدارس" انجام شده است و نشان می‌دهد گذشته از ویژگی‌های ژنتیکی، جنسیتی، موقعیتی و بلوغ افراد می‌بایست ویژگی‌های فیزیکی مدارس، مشخصه‌های سازمانی و مدیریتی، عوامل فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، خانوادگی و مهم‌تر از همه جایگاه رسانه‌ها را مورد ملاحظه قرار داد. در سال ۱۳۹۷ نواح و کوپایی در پژوهشی به نام "عوامل اجتماعی و شخصیتی مؤثر بر گرایش وندالیستی دانش‌آموزان در مدارس" به این نتیجه رسیده‌اند که بین گرایش به وندالیسم و متغیرهای اجتماعی شدن در خانواده، اجتماعی شدن توسط گروه همسالان، اجتماعی شدن در مدرسه و سن جوانان همبستگی معنادار وجود دارد؛ که در این بین اجتماعی شدن در خانواده و اجتماعی شدن توسط گروه همسالان بیشترین تأثیر را دارد. عباس زاده و دین دوست در سال ۱۳۹۷ به تحقیقی تحت عنوان "عوامل زمینه‌ساز وندالیسم گرافیکی در بین دانشجویان با تأکید بر مضامین دیوان‌نویسی و صندلی‌نویسی" پرداخته‌اند. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که عوامل فردی و عوامل ساختاری از مهم‌ترین عوامل ارتکاب وندالیسم گرافیکی است و احساس عدم تعلق به‌عنوان هسته مرکزی شناسایی شده است.

مواد و روش پژوهش

فلسفه پژوهش حاضر از نوع پدیدارشناسی است. با توجه به این که هدف اصلی این تحقیق بررسی پدیدارشناسانه عوامل مدرسه‌ای مؤثر بر گرایش‌های وندالیستی دانش‌آموزان در مدارس است و می‌توان از نتایج آن جهت مواجه با وندالیسم در مدارس و سایر اماکن نیز استفاده کرد، رویکرد این تحقیق از نوع کاربردی محسوب می‌شود. از آنجایی که در این پژوهش جهت گردآوری داده‌ها، از گروه‌های معینی از افراد خواسته می‌شود به سؤالات تحقیق پاسخ دهند، از نوع توصیفی است. ابزار اصلی جمع‌آوری اطلاعات در این روش استفاده از مصاحبه نیمه ساختاریافته است. به این دلیل که در این پژوهش از مصاحبه استفاده شده و از نوع پدیدارشناسی است، روش پژوهش کیفی است. افق‌های زمانی پژوهش از نوع برش مقطعی است. جامعه آماری پژوهش شامل ۲ گروه است. تعداد گروه اول که شامل تمامی معلمان، مدیران، ناظم‌ها (کادر آموزشی) است ۷۶۸ نفر و گروه دوم که دانش‌آموزان هنرستان‌های ارومیه است ۱۸۵۳۵ نفر می‌باشد. روش نمونه‌گیری از نوع نمونه‌گیری غیر احتمالی و تکنیک مورد استفاده از نوع هدفمند یا گزینشی است. تعداد حجم نمونه بر اساس اشباع داده‌ها و استخراج داده‌های تکراری تعیین شده است. ابزار پژوهش مصاحبه ساختاریافته است که سؤالات به صورت باز و بر اساس چارچوب نظری پژوهش طراحی شده است. روش تحلیل داده‌ها بر اساس تحلیل تم و با استفاده از مراحل شش‌گانه کلاسرک و برون است. این مراحل عبارت‌اند از: ۱- آشنایی با داده‌ها ۲- ایجاد کدهای اولیه ۳- جستجوی کدهای گزینشی ۴- شکل‌گیری تم‌های فرعی ۵- تعریف و نام‌گذاری تم‌های اصلی ۶- تهیه گزارش (اسمعیل زاده، ۱۳۹: ۳۲).

به منظور افزایش اعتبار پژوهش، مجموعه فعالیت‌هایی صورت گرفته است که عبارت‌اند از: ۱- شناخت کافی از مصاحبه‌شوندگان ۲- ضبط و ثبت کامل نظرات مصاحبه‌شوندگان ۳- بررسی سؤالات تحقیق و پاسخ‌های ارائه شده از زوایای مختلف ۴- تحلیل پاسخ‌های غیر مرتبط ۵- تحلیل و تفسیر داده‌های خام ۶- تبادل نظر و ارائه نتایج به خبرگان ۷- کنترل روند مصاحبه ۸- تدوین استراتژی مناسب جهت جمع‌آوری داده‌ها، کدگذاری و ترسیم نتایج از داده‌های خام.

بنابراین با توجه به موارد فوق، پژوهش کیفی حاضر از اعتبار کافی برخوردار است. درستی داده‌ها، همواره یکی از هدف‌های مهم در هر تحقیق کیفی به شمار می‌رود. چهار معیار برای اثبات موثق بودن یک تحقیق کیفی عبارت‌اند از: معتبر بودن یا مقبولیت، قابلیت وابستگی، قابلیت انتقال و تأیید پذیری (کیهان و دیگران، ۱۴۰۰: ۷۱). در این تحقیق محقق با در نظر گرفتن این معیارها، از روش‌های مختلفی مانند تخصیص زمان کافی برای گردآوری داده‌ها، کمک گرفتن از نظرات دو نفر از اعضای هیئت‌علمی آشنا با تحقیق پدیدارشناسی و جستجو برای موارد منفی و مغایر یا توضیحات جایگزین، همچنین استفاده از یک رویکرد گروهی سعی در اعتبار یافتن هر چه بیشتر داده‌ها داشته است. همچنین یافته‌ها در گروه مقایسه شده تا تمامیت توصیف‌های موضوعی را افزایش دهند. معتبرسازی نهایی یافته‌ها در بررسی، از راه برگرداندن نتایج به مشارکت‌کنندگان و تأیید آنان از نظر این که شناسه‌های استخراج شده از متن مصاحبه‌ها انعکاسی از منظور آنان از بیان جمله‌های یادشده است به دست آمده است. همچنین روایی صوری و

محتوایی سؤالات مصاحبه توسط اساتید راهنما و مشورت با دیگر اساتید انجام گرفته و از آنجایی که این پژوهش، کیفی بوده و هدف آن تعمیم نتایج به موارد دیگر نیست، از این رو صرفاً برای حصول اطمینان از قابلیت وابستگی داده‌های پژوهشی، محقق پس از استنتاج از متن مصاحبه‌ها آن‌ها را به مصاحبه‌شوندگان ارائه کرده و نظر تأییدی آنان را اخذ نموده است.

بحث و ارائه یافته‌ها

یافته‌های تحقیق بر اساس پاسخ‌های ۳۶ نفر از جامعه آماری به دست آمده است. در جدول زیر، تعداد پاسخگویان به تفکیک جنسیت و گروه نمونه‌گیری ارائه شده است. مدت‌زمان مصاحبه با هر یک از پاسخگویان بین ۲۰ تا ۳۰ دقیقه بوده است.

جدول ۲- تعداد پاسخگویان به تفکیک گروه نمونه‌گیری و جنسیت

تعداد	جنسیت	گروه
۷	زن	معلمین، مدیران، ناظم‌ها (کادر آموزشی)
۸	مرد	معلمین، مدیران، ناظم‌ها (کادر آموزشی)
۹	دختر	دانش‌آموزان
۱۲	پسر	دانش‌آموزان
۳۶ نفر		مجموع

یافته‌های تحقیق بر اساس مصاحبه صورت گرفته در میان گروه دانش‌آموزان حاکی از وجود ۴ مضمون اصلی و ۱۶ مضمون فرعی به شرح جدول ذیل است:

جدول ۳- مضمون‌های اصلی و فرعی عوامل مؤثر بر گرایش‌های وندالیستی دانش‌آموزان در مدارس از دیدگاه دانش‌آموزان

مضمون‌های اصلی	مضمون‌های فرعی
۱- عامل ساختاری	۱- عدم انعطاف‌پذیری ساختار مدرسه در اجرای مقررات سازمانی ۲- عدم مشارکت دانش‌آموزان در امور مدرسه و تصمیم‌گیری‌ها ۳- عدم وجود تعامل راهبردی ۴- عدم استاندارد بودن معیارهای سنجش دانش‌آموزان
۲- عامل رفتاری	۱- نحوه عملکرد کادر آموزشی ۲- عدم آگاهی لازم کادر آموزشی در تعامل اثربخش با دانش‌آموزان ۳- عدم شایستگی و تسلط کادر آموزشی در انتقال بهینه دانش و اطلاعات به دانش‌آموزان
۳- عامل ادراکی	۱- کهنگی و فرسودگی اموال مدرسه ۲- عدم وجود امکانات مناسب رفاهی و آموزشی ۳- وجود تبعیض بین امکانات هنرستان‌ها با سایر مدارس
۴- عامل زمینه‌ای	۱- علاقه دانش‌آموزان به جلب توجه ۲- احساس از خودبیگانگی دانش‌آموزان ۳- احساس عدم تعلق دانش‌آموزان به جامعه ۴- عدم جامعه‌پذیری دانش‌آموزان

مضمون اصلی ۱- عامل ساختاری:

مطالعه و تحلیل تجربیات و نظرات دانش‌آموزان نشان‌دهنده آن است که یکی از عوامل مؤثر بر گرایش‌های وندالیستی دانش‌آموزان در مدارس مدیریت مدرسه می‌باشد که به صورت مضمون‌های فرعی ذیل نمود پیدا می‌کند:

۱-۱- عدم انعطاف‌پذیری ساختار مدرسه در اجرای مقررات سازمانی: ضمن داشتن حساسیت و توجه به دانش‌آموزان در محیط مدرسه، روش خطاپوشی که روشی درست و اثربخشی است، به عنوان یکی از اصول مهم تربیتی به شمار می‌رود. دانش‌آموز ۳ در این مورد می‌گوید: «من هم بلدم چطوری تلافی کنم، بلدم چطوری براشون یه یادگاری بنویسم». «اگر به معاون بگی من شیشه را شکستم بیرون از مدرسه می‌زمنت» اظهارات دانش‌آموز ۶ به همکلاسی خود تا او را به معاون معرفی نکند.

۲-۱- عدم مشارکت دانش آموزان در امور مدرسه و تصمیم‌گیری‌ها؛ یکی از مهم‌ترین اهداف تعلیم و تربیت، اجتماعی ساختن دانش آموزان یعنی آماده کردن آنان برای شرکت فعال و سازنده در زندگی اجتماعی، کسب آگاهی نسبت به حقوق اجتماعی خود و بهره‌برداری صحیح از آن و احترام به حقوق دیگران و همکاری با سایر افراد جامعه است.

۳-۱- عدم وجود تعامل راهبردی: مدیران مدارس با انجام فعالیت‌های آموزشی و تربیتی، سهم عمده‌ای در پیشرفت‌های اجتماعی دارند. در این باره دانش‌آموز شماره ۸ اظهار می‌دارد: «به ما اجازه داده نمی‌شود در فضای مدرسه از موسیقی استفاده کنیم».

۴-۱- عدم استاندارد بودن معیارهای سنجش دانش آموزان: مطالعات نشان می‌دهد با به تأخیر انداختن قضاوت و داوری دانش آموزان روابط بین فردی و اجتماعی آنان بهبود قابل توجهی پیدا می‌کند. در مدرسه‌ای دانش‌آموز شماره ۵ به دفتر مدرسه فراخوانده شده و توسط معاون مدرسه به او تذکر داده می‌شود که مانتوی او کوتاه است و لاک‌های ناخنش را علی‌رغم تذکر پاک نموده است.

مضمون اصلی ۲- عامل رفتاری:

یکی از ضرورت انکار نشدنی در پیشرفت هر شخص وجود معلم و مدرس خوب است.

۱-۲- نحوه عملکرد کادر آموزشی: ساختن یک طرح، نیازمند خلاقیت در برنامه‌ریزی می‌باشد و حرکت در چهارچوب مشخص باعث شکوفایی سیستم آموزشی می‌گردد. «من بهتر از معلم می‌توانم تدریس کنم». نظرات دانش‌آموز شماره ۱۲ نسبت به شیوه تدریس معلم کلاس.

۲-۲- عدم آگاهی لازم کادر آموزشی در تعامل اثربخش با دانش‌آموزان: آموزش خشک و سختگیرانه دانش‌آموزان را دل‌زده و سرد می‌کند. طنز و شوخ‌طبعی استرس و سرخوردگی را کاهش می‌دهد و ارتباط مؤثرتری بین معلم و شاگرد به وجود می‌آورد. «درس ادبیات را دوست دارم چون از معلم ادبیات خیلی خوشم می‌آید، بیشتر از هر درس دیگری برای مطالعه ادبیات وقت صرف می‌کنم» نقطه نظرات دانش‌آموز شماره ۹ نسبت به معلم درس ادبیات مدرسه.

۳-۲- عدم شایستگی و تسلط کادر آموزشی در انتقال بهینه دانش و اطلاعات به دانش‌آموزان: هنگامی که دانش‌آموزان روی مسائل کم‌اهمیت درگیر می‌شوند دیگر جایی برای رقابت سالم، خلاقیت و نوآوری باقی نخواهد ماند؛ مانند مطالعه و حفظ اجباری در نیمی از زمان کلاس، یا پند و اندرزهای طولانی و خسته‌کننده به یک دانش‌آموز خاطی و شلوغ در کلاس.

مضمون اصلی ۳- ادراکی:

مدرسه یکی از عوامل اصلی فرایند جامعه‌پذیری است که اهمیت آن در حال حاضر در نظام آموزشی به دلایل ذیل کم‌رنگ دیده می‌شود.

۱-۳- کهنگی و فرسودگی اموال مدرسه: کلاس کهنه با امکانات محدود، میزهای فرسوده و فضای نامناسب مانع از رابطه صمیمی و میزان بالای یادگیری در میان دانش‌آموزان می‌شود. دانش‌آموز شماره ۱۲ اظهار می‌دارد «از قبل هم این‌طوری بوده و کهنه و فرسوده است».

۲-۳- عدم وجود امکانات مناسب رفاهی و آموزشی: اغلب مدارس کشور دچار مشکلات زیادی در برخورداری از امکانات مناسب رفاهی و آموزشی هستند. دانش‌آموز شماره ۱۶ اظهار می‌دارد. «من از سرویس بهداشتی مدرسه به دلیل وضعیت نامطلوب آن‌ها استفاده نمی‌کنم، آب همیشه سرد است».

۳-۳- وجود تبعیض بین امکانات هنرستان‌ها با سایر مدارس: تحقیقات گوناگون نشان می‌دهد که وجود تسهیلات یک مدرسه تأثیر بسیاری بر عملکرد دانش‌آموزان و اثربخشی کار معلمان دارد. «دوستم می‌گفت هنوز اموال مدرسه کهنه نشده اون‌ها رو تعویض می‌کنند هرچند وقت یک‌بار پرده‌های مدرسه تیزهوشان رو تعویض می‌کنند و دانش‌آموزان در هفته چند جلسه فوتبال در سالن ورزشی مدرسه‌شان دارند و کلاس‌های درس‌شان رو از تابستان شروع می‌کنند» صحبت‌های دانش‌آموز شماره ۱۳ در خصوص امکانات مدارس تیزهوشان می‌باشد که دارای امکانات بسیار زیادی نسبت به سایر مدارس دارند.

مضمون اصلی ۴- عامل زمینه‌ای:

مهم‌ترین سرمایه جامعه و محور یادگیری دانش‌آموزان می‌باشند.

۴-۱- علاقه دانش‌آموزان به جلب توجه: رفتار جلب توجه، انجام هرگونه رفتاری است (چه مثبت، چه منفی) و به صورت آگاهانه یا ناخودآگاه برای قرار گرفتن در مرکز توجه انجام می‌گیرد. اگر این رفتارها به ناهنجاری تبدیل شود به شکل نمایشگری، اغراق آمیز بودن رفتارها و عواطف، منجر به انجام اقدامات تخریبی می‌گردد.

۴-۲- احساس از خودبیگانگی دانش‌آموزان: سردی در احوالپرسی، بی‌توجهی به سؤالات دانش‌آموزان، اجازه ندادن برای خروج از کلاس، ندانستن نام دانش‌آموز و با غضب نگاه کردن از جمله نمونه‌های تبعیض بین دانش‌آموزان از جانب معلم می‌باشد که نقش به‌سزایی در کاهش انگیزه دانش‌آموزان در بودن در مدرسه و به‌تبع آن بروز و ارتکاب رفتارهای نابهنجار دارد.

۴-۳- احساس عدم تعلق دانش‌آموزان به جامعه: چنانچه آموزش و پرورش نتواند به رسالت خود عمل نماید، دانش‌آموزان بی‌مسئولیتی تربیت خواهند شد که نسبت به محیط بی‌تفاوت بوده و چه بسا با الگوبرداری از سایر همسالان نه‌تنها در حفظ و صیانت از اموال کوشا نبوده بلکه دست به تخریب اموال هم اقدام کنند.

۴-۴- عدم جامعه‌پذیری دانش‌آموزان: با شادی و نشاط زندگی معنا پیدا می‌کند و در پرتو آن دانش‌آموزان خصوصاً در دوران نوجوانی و جوانی می‌توانند خودساخته، قله‌های سلوک و پله‌های ترقی را چالاکانه بیمایند. دانش‌آموز شماره ۱۴ اظهار می‌کند «هیچ تنوعی در فضای مدرسه وجود ندارد و مرتب نوع پوشش ما رو معاون زیر نظر دارد». دانش‌آموز ۲ اظهار می‌دارد: «من در محیط مدرسه بی‌حوصله‌ام».

جدول ۴- مضمون‌های اصلی و فرعی عوامل مؤثر بر گرایش‌های وندالیستی دانش‌آموزان در مدارس از دیدگاه معلمان، مدیران، ناظم‌ها (کادر آموزشی)

مضمون‌های اصلی	مضمون‌های فرعی
۱- عامل ساختاری	۱- فقدان سیاست‌های انضباطی مؤثر ۲- عدم مشارکت دانش‌آموزان در امور مدرسه و تصمیم‌گیری‌ها ۳- عدم توانایی مدیریت سازمان در شرایط بحرانی ۴- وجود ساختار اقتدارگرایانه در برخورد با دانش‌آموزان
۲- عامل رفتاری	۱- احساس تبعیض و بی‌عدالتی بین کادر آموزشی ۲- عدم رضایت شغلی کادر آموزشی ۳- وجود استرس‌های شغلی در کادر آموزشی ۴- عدم آگاهی لازم کادر آموزشی در تعامل اثربخش با دانش‌آموزان ۵- عدم وجود شایسته‌سالاری در نظام جذب کادر آموزشی
۳- عامل ادراکی	۱- کهنگی و فرسودگی اموال مدرسه ۲- عدم وجود امکانات مناسب رفاهی و آموزشی ۳- وجود تبعیض بین امکانات هنرستان‌ها با سایر مدارس ۴- موقعیت جغرافیایی مدرسه
۴- عامل زمینه‌ای	۱- علاقه دانش‌آموزان به جلب توجه ۲- تقلید و الگوبرداری دانش‌آموزان از همسالان ۳- احساس از خودبیگانگی دانش‌آموزان ۴- وجود تضادها و تعارضات فرهنگی در بین دانش‌آموزان ۵- عدم جامعه‌پذیری دانش‌آموزان

مضمون اصلی ۱- عامل ساختاری:

مدیریت به‌عنوان یکی از مضمون‌های اصلی بر گرایش‌های وندالیستی دانش‌آموزان مطرح و با مضمون‌های فرعی ذیل نمود یافته است.

۱-۱- فقدان سیاست‌های انضباطی مؤثر: قواعد مربوط به مدرسه بسیار مهم هستند. معلم شماره ۴ در این خصوص اظهار می‌دارد. «به دلیل ایجاد سروصدا در محیط مدرسه، مدیر مدرسه وارد جمع دانش‌آموزان شده و آن‌چنان سیلی بر گوش فرزندم زده که منجر به کم شنوایی گوش او گردیده است». معلم شماره ۱ در این مورد بیان می‌نماید «خیلی کم اتفاق افتاده برخورد حساب‌شده‌ای با دانش‌آموز داشته باشند، در سیستم مدرسه‌ای با دانش‌آموزان جزء توهین، تنبیه، توبیخ و کم کردن نمره انضباط و صدا کردن اولیا

کار دیگری انجام نمی‌دهند، در دبیرستان مشاور وجود ندارد عمدتاً به صورت چکشی با دانش آموز برخورد می‌شود که عموماً جواب نمی‌گیرند یا تشدید می‌کنند.

۱-۲- عدم مشارکت دانش آموزان در امور مدرسه و تصمیم‌گیری‌ها: اگر به دانش آموزان فرصت اندیشیدن، ابراز وجود و مداخله مؤثر در امور مربوط به خودشان داده شود مسئولیت‌پذیری دانش آموزان افزایش می‌یابد. اظهارات معلم شماره ۵. «ما باید دانش آموزان را عاشق مدرسه کنیم چرا دانش آموز وقتی مدرسه تمام می‌شود باید بگوید خدایا راحت شدیم». صحبت‌های معلم شماره ۷ در خصوص اهمیت مشارکت دانش آموزان در امورات مدرسه که در نهایت منجر به ایجاد علاقه به مدرسه و یادگیری در دانش آموزان می‌گردد.

۱-۳- عدم توانایی مدیریت سازمان در شرایط بحرانی: فشار کار بالای کادر آموزشی در عدم ارتباط دوستانه با دانش آموزان مؤثر است. «دانش‌آموزی را دیدم که با لگد و مشت به در اتاق زد، از او علت را سؤال کردم در پاسخ گفت که در کلاس ناراحت بودم». صحبت‌های معلم شماره ۱

۱-۴- وجود ساختار اقتدارگرایانه در برخورد با دانش‌آموزان: کانون توجه اولیاء مدرسه بودن برای اکثر دانش آموزان مهم است. معلم شماره ۸ اظهار می‌دارد «در سال‌های اخیر تخریب توسط دانش آموزان نسبت به سال‌های گذشته، کمتر شده است، تأثیر شبکه‌های اجتماعی همیشه منفی نیست، شبکه‌های اجتماعی منجر به بالا رفتن میزان آگاهی جوانان گردیده است».

مضمون اصلی ۲- عامل رفتاری:

معلمین به‌عنوان مضمون‌های اصلی، در نظام آموزشی مطرح می‌باشند و به‌صورت مضمون‌های فرعی ذیل نمود پیدا می‌کنند.

۲-۱- احساس تبعیض و بی‌عدالتی بین کادر آموزشی: تبعیض و احساس بی‌عدالتی منجر به بی‌رغبتی معلمین در انجام وظایف محوله می‌شود. اظهارات معلم شماره ۹ در مورد رفتار تبعیض‌آمیز در مدرسه «فردی که بیشتر زحمت می‌کشد با معلمی که وقت کمی را صرف آموزش می‌نماید در ارزشیابی‌ها تفاوتی با هم ندارند و یکسان دیده می‌شوند».

۲-۲- تقلید و الگوبرداری دانش آموزان از همسالان: اکثر معلمین امروزه از حقوق و مزایایشان راضی نیستند. معلم شماره ۱۲ اظهار می‌دارد «در همه جای دنیا بالاترین حقوق به معلم تعلق دارد برخلاف کشور ما که قادر نیستیم از عهده مخارج زندگی براییم و حقوق دریافتی حتی کفاف هزینه‌های نصف ماه را هم نمی‌کند».

۲-۳- وجود استرس‌های شغلی در کادر آموزشی: مسئله تفاوت‌های فردی و فرهنگی از قبیل تفاوت‌های سنی، استعداد، میزان رشد و بلوغ و شخصیت دانش آموزان و شیوه برخورد معلم با این عوامل، فشار وارد بر معلمین را دوچندان می‌کند. توصیه معلم شماره ۷ به افرادی که می‌خواهند معلم شوند «برای معلم شدن اول باید عاشق بود بعد معلم، چون اگر عاشق نباشی نمی‌توانی مشکلاتی که این شغل و حرفه دارد و استرس‌هایی که در طی سالیان خدمت با آن مواجه می‌شوی را تحمل نمایی».

۲-۴- عدم آگاهی لازم کادر آموزشی در تعامل اثربخش با دانش‌آموزان: شناخت و جنبه‌های مهم جسمانی، روانی، عقلانی و اخلاقی نوجوانان این توانایی را به معلمین می‌دهد تا شیوه صحیح برخورد با تغییرات جسمی و روانی به وجود آمده را بدانند و تا حدی از بروز ناسازگاری‌های خاص این دوران جلوگیری نمایند.

«من موفقیتیم در زمینه شغل معلمی را مدیون مطالعه کتاب‌های روانشناسی می‌دانم» اظهارات معلم شماره ۲ در خصوص برخورد صحیح با نوجوانان.

۲-۵- عدم وجود شایسته‌سالاری در نظام جذب کادر آموزشی: ضروری است افرادی که در تعلیم و تربیت افراد جامعه نقش دارند، اولین وظایف اخلاقی مرتبط با حرفه خود را بشناسند تا مسئولیت‌های شغلی خود را بدون نیاز به هرگونه ناظر خارجی به‌خوبی انجام دهند. معلم شماره ۱۰ بیان می‌کند «به تخصص‌ها در نظام آموزشی کمتر توجه می‌شود معلمی با مدرک برق معلم تربیت‌بدنی در مدرسه است یا با مدرک کشاورزی در مقطع ابتدایی تدریس می‌کند».

مضمون ۳- عامل ادراکی:

مهم‌ترین کارکرد آموزش و پرورش تلاش برای بهتر زندگی کردن دانش آموزان است. مضمون اصلی مدرسه با مضامین فرعی ذیل بیان می‌گردد.

۳-۱- کهنگی و فرسودگی اموال مدرسه: فضای مدرسه و کلاس باید احساس لذت و رضایت را هم در میان دانش‌آموزان و هم معلم ایجاد کند. «دانش‌آموزان در رنگ‌آمیزی دیوارهای مدرسه مشارکت می‌کنند، آنان علاقه‌مندند تا فضایی تمیز داشته باشد». نقطه‌نظر معلم شماره ۱ نسبت به روحیه دانش‌آموزان در خصوص فضای مدرسه.

۳-۲- عدم وجود امکانات مناسب رفاهی و آموزشی: نبود امکانات مناسب رفاهی و آموزشی سبب بی‌زاری، ناخشنودی و خستگی زودرس شاگردان و معلمان را فراهم می‌سازد. «متأسفانه هنرستان‌ها فاقد مرکز مشاوره می‌باشند، این در حالی است که دانش‌آموزان هنرستان بیش از دانش‌آموزان سایر مدارس به مرکز مشاور نیازمندند» اظهارات معلم شماره ۱۵

۳-۳- وجود تبعیض بین امکانات هنرستان‌ها با سایر مدارس: امکانات و تجهیزات مدارس تیزهوشان قابل‌مقایسه با هنرستان‌ها و مدارس نمونه دولتی و مدارس عادی نمی‌باشد. معلم شماره ۸ اظهار می‌دارد «ساختار مدارس تیزهوشان منظم و منضبط است و دانش‌آموز در چنین فضایی یاد می‌گیرد آن را مرتب نگه دارد».

۳-۴- موقعیت جغرافیایی مدرسه: معلمین با تجربه بیشتر و با سطح سواد بالاتر به دانش‌آموزان سطوح بالاتر اجتماعی اختصاص می‌یابند و برعکس معلمین سطوح پایین‌تر به رده‌های پایین‌تر اجتماعی اختصاص یافته است. معلم شماره ۱۱ اظهار می‌دارد «دانش‌آموزان هنرستان اغلب از مناطق محروم، روستاها و اقصی نقاط شهر می‌باشند، هنرستان ما دارای بافتی ناهمگون از نظر فرهنگی می‌باشد».

مضمون اصلی ۴ - عامل زمینه‌ای:

دانش‌آموزان به‌عنوان مضمون اصلی و با مضامین فرعی ذیل معرفی می‌گردند:

۴-۱- علاقه دانش‌آموزان به جلب‌توجه: یک فرد زمانی می‌تواند نگرش مثبت و پایدار نسبت به زندگی داشته باشد که محبت و تأیید پایدار و یکنواختی را از سوی خانواده و جامعه دریافت نماید. «ما باید به‌عنوان مسئولین مدرسه عشق و محبت رو به بچه‌ها بدیم و آن‌ها را جذب مدرسه کنیم». اظهارات معلم شماره ۷

۴-۲- تقلید و الگوبرداری از همسالان: یادگیری از الگوی عملی بسیار سریع صورت می‌گیرد. «نوشتن یادگاری روی میز و نیمکت در سال آخر مدرسه نوعی الگوبرداری از همکلاسی‌ها می‌باشد». اظهارات دانش‌آموز شماره ۶.

۴-۳- احساس از خودبیگانگی دانش‌آموزان: تقویت مهارت مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان، تمایل آن‌ها نسبت به نگهداری از اموال مدرسه را بیشتر نموده و احساس تعلق خاطر به مدرسه و اموال را افزایش داده است. «سوراخ کردن دیوار پوش، انداختن چرخ‌خیاطی از روی میز، درآوردن درجه چرخ‌خیاطی و... از مواردی است که در کارگاه‌های خیاطی به چشم می‌خورد، دانش‌آموزان اموال مدرسه را به‌عنوان اموال غیر می‌نگرند». اظهارات معلم شماره ۵ نسبت به رفتار دانش‌آموزان در کارگاه‌های مدرسه.

۴-۴- وجود تضادها و تعارضات فرهنگی در بین دانش‌آموزان: آموزش و پرورش با یک برنامه پنهان بر یادگیری ارزش‌ها، نگرش‌ها و عادات تأثیر می‌گذارد. دانش‌آموزان هنرستان‌ها را اکثراً فرزندان اقشار کم‌درآمد جامعه تشکیل می‌دهند که با خرده‌فرهنگ‌های بسیار متفاوت و از اقصی نقاط مختلف شهر به مدرسه می‌آیند». اظهارات معلم شماره ۲ در مورد دانش‌آموزان مدرسه.

۴-۵- عدم جامعه‌پذیری دانش‌آموزان: رعایت نظم و انضباط در محیط‌های آموزشی یکی از مهم‌ترین اهداف تربیتی است که اولیای مدارس باید آن را در اولویت برنامه‌های خود قرار دهند. «جای بسی تأسف است که بیشتر وقت و توجه مدیران و معلمان صرف مسائل انضباطی دانش‌آموزان می‌گردد» اظهارات معلم شماره ۹ در ارتباط با عدم پذیرش نظم از سوی دانش‌آموزان.

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

تحقیق حاضر با هدف کلی بررسی تجارب زیسته دانش‌آموزان و کادر آموزشی مدارس (مدیران، معاونین، معلمان) به‌عنوان کلیدی‌ترین عناصر تعلیم و تربیت در زمینه علل اصلی گرایش دانش‌آموزان به رفتارهای وندالیستی در مدارس صورت گرفته است. نتایج به‌طور کلی نشان می‌دهد که هم دانش‌آموزان و هم کادر آموزشی مدارس به نقش چهار دسته عامل در این گرایش معتقدند. این عوامل عبارت‌اند از: ۱- عوامل ساختاری ۲- عوامل رفتاری ۳- عوامل زمینه‌ای ۴- عوامل اداری. هر یک از این مضامین اصلی خود دارای مضامین فرعی دیگری است که برخی از آن‌ها از دیدگاه دانش‌آموزان و کادر آموزشی (جامعه آماری پژوهش) مشترک است. درواقع نوعی اشتراک و همپوشانی در عقاید و دیدگاه‌های آن‌ها نسبت به این عوامل قابل‌ملاحظه است. به بیانی دیگر تفسیر و تحلیل تجارب

مشارکت‌کنندگان نشان می‌دهد درون‌مایه‌هایی که از داده‌های این مطالعه ظهور یافتند با یکدیگر در ارتباط بود، الگویی از تجربیات آموزشی مشارکت‌کنندگان را نمایان کرده و به خوانندگان در فهم واقعیت مشارکت‌کنندگان در محیط آموزشی کمک می‌کنند. در واقع یافته‌ها نشان می‌دهند که با وجود تلاش‌ها و برنامه‌های آموزشی و پرورشی موجود در سال‌های اخیر، مشکلات مربوط به مدیریت، مدرسه، دانش‌آموزان و معلمان قابل توجهی در میان دانش‌آموزان هنرستان در جهت گرایش به رفتارهای وندالیستی در مدارس وجود دارد که پرداختن به آن‌ها و لزوم استفاده از مداخله‌های مؤثر در این زمینه، ضرورتی محتوم است.

نتایج حاصل از تحقیق حاضر با بعضی از نتایج تحقیقات قبلی از جمله افشانی و جواهرچیان (۱۳۹۵)، منجر مویی و فرهمند (۱۳۹۵)، سخایی، سهراب زاده و حسینی زاده (۱۳۹۵)، قلی نیا (۱۳۹۷)، نواح و کوپایی (۱۳۹۷)، عباس زاده و دین دوست (۱۳۹۷)، راپوس و دوپاکو (۲۰۱۱)، مونیکا ترکمان (۲۰۱۶)، ویالنتا و فاندویلا (۲۰۱۷) همخوانی و همبستگی دارند. در این راستا نتایج تحقیق افشانی و جواهرچیان (۱۳۹۵) حاکی از آن است که احساس از خودبیگانگی دانش‌آموزان منجر به رفتار وندالیستی دانش‌آموزان می‌شود که با مضامین فرعی یافته‌های پژوهش حاضر مبنی بر وجود تبعیض و بی‌عدالتی بین دانش‌آموزان و عدم مشارکت دانش‌آموزان در امور مدرسه و تصمیم‌گیری‌ها، بی‌توجهی به درخواست دانش‌آموزان همبستگی دارد. این یافته‌ها همچنین با نتایج تحقیق منجر مویی و فرهمند (۱۳۹۵) که رابطه با افراد بزهکار و از خودبیگانگی را دارای ارتباط مستقیم و مثبت با وندالیسم در مدارس می‌دانند، همخوانی دارد. احساس محرومیت نسبی، احساس بی‌هنجاری و هم‌نشینی با همسالان بزهکار نتایج حاصل از تحقیق سخایی، سهراب زاده و حسینی زاده است (۱۳۹۵) و با نتایج پژوهش حاضر که وجود بی‌عدالتی و تبعیض بین معلمان، عدم وجود امکانات مناسب رفاهی و آموزشی، وجود تبعیض بین امکانات هنرستان و مدارس تیزهوشان را به‌عنوان مضامین فرعی تأثیرگذار بر گرایش‌های وندالیستی دانش‌آموزان در مدارس یافته است، دارای همبستگی است. در پژوهش صورت گرفته توسط قلی نیا (۱۳۹۷) ویژگی‌های فیزیکی مدارس، مشخصه‌های سازمانی و مدیریتی به‌عنوان عوامل مؤثر بر رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان شناسایی شده است. این در حالی است که در پژوهش حاضر نیز هر دو عامل به‌عنوان مضامین اصلی تأثیرگذار در بروز گرایش‌های وندالیستی از دیدگاه کادر آموزشی و دانش‌آموزان منتج شده‌اند. اجتماعی شدن توسط گروه همسالان یکی از عوامل مؤثر شناسایی شده در پژوهش نواح و کوپایی (۱۳۹۷) است. این عامل با مضمون فرعی تقلید و الگوبرداری از همسالان به‌عنوان یکی از زیرمجموعه‌های مضمون اصلی عوامل مربوط به دانش‌آموزان در پژوهش حاضر عنوان شده است. در پژوهش عباس زاده و دین دوست (۱۳۹۷) عوامل فردی، عوامل ساختاری و احساس عدم تعلق از مهم‌ترین عوامل ارتکاب وندالیسم گرافیکی است که با یافته‌های پژوهش حاضر مبنی بر تأثیر عوامل مربوط به دانش‌آموزان و عوامل مربوط به مدرسه مطابقت دارد. بر اساس نتایج تحقیق راپوس و دوپاکو (۲۰۱۱) هرچقدر میزان ارتباط آموزش و پرورش در مدارس در راستای تقویت پتانسیل‌ها و مهارت‌های دانش‌آموزان باشد، گرایش آن‌ها به ارتکاب به رفتارهای مجرمانه کمتر است. این نتیجه با یکی از یافته‌های پژوهش حاضر تحت عنوان عدم مشارکت دانش‌آموزان در امور مدرسه و تصمیم‌گیری‌ها هم‌راستا است. طبق نتایج پژوهش مونیکا ترکمان (۲۰۱۶)، دوستان بد، فقدان نظم و انضباط مدرسه و از خودبیگانگی ارتباط مستقیم با ارتکاب وندالیسم در مدارس توسط دانش‌آموزان دارد. این نتایج با مضامین منتج شده در یافته‌های پژوهش حاضر کاملاً منطبق است. در پژوهش صورت گرفته توسط ویالنتا و فاندویلا (۲۰۱۷) در بین نتایج حاصله، زورگویی معلمان، فقدان قوانین در مدارس و فقدان ارتباط مناسب بین دانش‌آموزان و معلمان با نتایج پژوهش حاضر مشترک است.

تأمل در نتایج حاصل شده نشان می‌دهد که در بروز رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان در مدارس، عوامل مدرسه‌ای نقش به‌سزایی دارد و لذا جهت کنترل این رفتارها، لازم است علاوه بر توجه به سایر عوامل نظیر عوامل خانوادگی، ژنتیکی، روانشناسی و ... مضامین فرعی و اصلی که منتج به شکل‌گیری عوامل مدرسه‌ای تأثیرگذار بر وندالیسم مدارس می‌شود را توسط اتخاذ برنامه‌های راهبردی و استراتژیک مدنظر ویژه قرار داد. چهار عامل استنتاج شده از پژوهش حاضر هر یک می‌توانند به‌صورت مجزا موضوع مطالعات پژوهش‌های آتی باشند. این چهار عامل شناسایی شده به همراه زیرمجموعه‌هایشان بخش قابل توجهی از ارتکاب دانش‌آموزان به وندالیسم در مدارس را می‌توانند مهار کنند. برای مثال لازم است که کادر آموزشی در جهت افزایش آگاهی و آشنایی نسبت به شناخت ویژگی‌های شخصیتی هر نسل از دانش‌آموزان و برقراری مهارت‌های ارتباطی دوطرفه با آن‌ها تحت آموزش قرار گیرد. پیاده‌سازی سبک‌های مدیریتی که در آن دانش‌آموزان مسئولیت‌پذیری، جامعه‌پذیری، انعطاف‌پذیری، احساس تعلق و تعهد نسبت جامعه و اموال آن را فرا بگیرند، یکی دیگر از پیشنهادها پژوهش حاضر است. همچنین پیشنهاد می‌شود به‌منظور

مدیریت الگوبرداری دانش‌آموزان از همسالان، فعالیت‌های فرهنگی در زمینه الگوسازی صحیح صورت پذیرد به گونه‌ای که دانش‌آموزان به جای الگوبرداری از دوستان و همکلاسی‌های خود از الگوهای موفق تقلید نمایند. نتایج پژوهش حاضر نشانگر وجود ضرورت در زمینه بازنگری عوامل مدرسه‌ای مؤثر بر گرایش دانش‌آموزان به وندالیسم است. اگرچه همان‌گونه که طی پژوهش اشاره شد، رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان در مدارس متأثر از عوامل متعددی است ولیکن عوامل مدرسه‌ای که در این پژوهش به صورت متمرکز مورد مطالعه قرار گرفته است نقش قابل توجهی در بروز این رفتارهای ناهنجار دارد که می‌تواند زمینه‌ساز کژرفتاری‌های به مراتب زیان‌بارتری در سطح جامعه باشد. از این‌رو به سایر پژوهشگران پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی به بررسی عوامل دیگری غیر از عوامل مدرسه‌ای در پیدایش وندالیسم در مدارس پرداخته شود تا با جمع‌آوری نتایج حاصل از شناسایی سایر عوامل، مدل و برنامه جامعی جهت رویارویی با بروز وندالیسم تدوین کرد.

محدودیت‌ها

محدودیت در جمع‌آوری اطلاعات برای محقق شامل:

- عدم ارائه اطلاعات صحیح و سرپوش گذاشتن به مسئله در مدارس مورد پژوهش.
- نداشتن اطلاعات و آگاهی کافی توسط مصاحبه‌شوندگان در خصوص وندالیسم.
- اضطراب و استرس در پاسخگویی به سؤالات توسط مصاحبه‌شونده‌ها و عدم استقبال در پاسخگویی.

پیشنهادها

- در این پژوهش، رفتار دانش‌آموزان در راستای نظریه‌های خاصی مورد بررسی قرار گرفتند، در حالی که رفتارهای وندالیستی با استفاده از نظریه‌های دیگر جامعه‌شناختی و روان‌شناختی قابل بررسی می‌باشند که این موضوع باید مدنظر محققان بعدی قرار گیرد.
- با توجه به نتایج به دست آمده از این بررسی و نظریات پیشین، این معضل باید به‌طور ریشه‌ای آسیب‌شناسی شود و برای حل آن، آموزش‌های لازم باید ارائه گردد، خانواده به‌عنوان اولین نهاد اجتماعی باید آموزش‌های رفتاری و مهارت‌های اجتماعی لازم از جمله مسئولیت‌شناسی و شناخت حقوق دیگران، شناخت وجدان اجتماعی و احترام به طبیعت و اموال عمومی را به فرزندان تعلیم دهند.
- خانواده‌ها باید در زمینه دوست‌یابی و معاشرت فرزندان نظارت بیشتری داشته تا از انواع انحرافات اجتماعی آنان از جمله وندالیسم پیشگیری گردد.
- مدارس و آموزش‌وپرورش به‌عنوان دومین نهاد اجتماعی از دوران پیش‌دستانی باید اقدام به آموزش‌های لازم در این زمینه بنمایند.
- ایجاد نهادهای فرهنگی و اجتماعی برای کودکان، نوجوانان و جوانان تا از طریق مسیر صحیح انرژی خود را تخلیه نموده و منجر به وندالیسم نگردد.
- کاهش تبعیض در بین دانش‌آموزان و مشارکت دادن همه آن‌ها در فعالیت‌های مدرسه از جمله کنترل و تعمیر تخریب‌های صورت گرفته.
- برنامه‌ریزی برای اوقات فراغت دانش‌آموزان در راستای تضعیف تمایل آن‌ها به تخریب اموال عمومی در اوقات بیکاری.
- آموزش‌های لازم به کادر مدارس در خصوص نحوه صحیح برخورد با دانش‌آموزان دارای ناهنجاری‌ها و مشکلات رفتاری.
- آموزش حفاظت از اموال عمومی از طریق رسانه‌های گروهی و برگزاری سخنرانی در جهت بالا بردن اطلاعات جوانان پیرامون خسارات وارده بر اثر تخریب اموال عمومی.
- نصب تابلو و پوستر با مضامین طرد این‌گونه اعمال در محل عبور و مرور دانش‌آموزان.
- ایجاد حس تعلق مکانی، به‌عنوان یکی از موارد مهم که می‌تواند نقش بسزایی در کاهش رفتارهای وندالیستی و خرابکارانه داشته باشد.

منابع

- ارونسون، الیوت. (۱۳۹۹). روانشناسی اجتماعی، ترجمه مجید صفاری نیا، پرستو حسن زاده. جلد چهارم. تهران: انتشارات ارسباران.
- اسمعیل زاده مشگی، علی. (۱۳۹۹). ارائه مدل رویارویی با چالش های بانکی ناشی از تبلیغات رسانه ای در شبکه های اجتماعی. فصلنامه علمی- پژوهشی مطالعات نوین رسانه، ۴(۱۳)، ۲۷-۵۵.
- آغاجری، زهرا و تیموری، فریبا. (۱۳۹۷). وندالیسم. جلد اول. تهران: انتشارات آرنا.
- افشانی، علیرضا و جواهرچیان، ندا. (۱۳۹۵). بررسی نقش بیگانگی اجتماعی در وندالیسم در بین دانش آموزان دوره اول و دوم متوسطه شهر یزد. پژوهش های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، ۵(۱۳)، ۱-۲۴. <https://www.sid.ir/paper/504993/fa>
- بوش، تونی. (۱۳۹۵). تئوری های رهبری و مدیریت آموزشی، ترجمه نیما شهیدی. ۲. تهران: انتشارات شرح.
- رضایانه، مولود. (۱۳۹۱). نقش خانواده در گرایشهای وندالیستی نوجوانان در مدارس. تهران، دانشگاه الزهراء: دومین کنگره بین المللی نقش زن در سلامت خانواده و جامعه.
- سختایی، ایوب؛ سهراب زاده، مهران و حسینی زاده، سید سعید. (۱۳۹۵). بررسی عوامل جامعه شناختی مؤثر بر گرایش دانش آموزان به وندالیسم (مورد مطالعه: دانش آموزان دبیرستانی شهر تهران). مطالعات جامعه شناختی، ۲۳(۲)، ۴۵۰-۴۳۱. https://jsr.ut.ac.ir/article_61047.html
- صفرنیا، افشین. (۱۳۹۵). وندالیسم در مدرسه. قم: موسسه فرهنگی و اطلاع رسانی تبیان.
- عباس زاده، محمد و دین دوست، ستار. (۱۳۹۷). عوامل زمینه ساز وندالیسم گرافیکی در بین دانشجویان: با تأکید بر مضامین دیوارنویسیها و سندلین ویسیها (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه تبریز). فصلنامه مطالعات توسعه ی اجتماعی- فرهنگی، ۷ (۳)، ۵۹-۳۳. <http://journals.sabz.ac.ir/scds/article-1-432-fa.pdf>
- کریمی، یوسف. (۱۳۹۹). روان شناسی اجتماعی (نظریه ها، مفاهیم و کاربردها). تهران: انتشارات ارسباران.
- کیهان، جواد؛ رحیم زاده، رحیم و همت یار، میر بشیر. (۱۴۰۰). پدیدار شناسی عوامل مؤثر بر کم توجهی دانش آموزان به مطالب درسی در دوره دوم متوسطه. فصلنامه علمی پژوهشنامه تربیتی، ۱۶(۶۵)، ۱۷۰-۱۴۹. <https://sanad.iau.ir/journal/educ/Article/678715?jid=678715>
- محسنی تبریزی، علیرضا. (۱۳۸۳). وندالیسم: مبانی روانشناسی، جامعه شناسی و روانشناسی رفتار وندالیستی در مباحث آسیب شناسی و کژ رفتاری اجتماعی. جلد اول. تهران: انتشارات آن.
- منجرموتی، یزدان و فرهنگ، مهناز. (۱۳۹۵). وندالیسم و جوانان (مطالعه موردی: جوانان ۱۵ تا ۲۰ ساله شهر لردگان). فصلنامه مطالعات توسعه اجتماعی- فرهنگی، دوره ۵(۲)، ۱۸۷-۲۰۶. <http://journals.sabz.ac.ir/scds/article-1-238-fa.html&sw=>
- نبوی، سید عبدالحسین؛ ملطف، حسین و براتیان، علی رحیم. (۱۳۹۰). بررسی عوامل مؤثر در بروز رفتارهای وندالیستی در میان دانش آموزان مقطع متوسطه شهرستان ایذه. جامعه شناسی کاربردی، ۲۲ (۴۳)، ۸۳-۱۰۰. https://jas.ui.ac.ir/article_18235.html
- نواح، عبدالرضا و کوپایی، محمدباقر. (۱۳۹۱). عوامل اجتماعی و شخصیتی مؤثر بر گرایش به وندالیسم (خرابکاری) در بین دانش آموزان دبیرستای شهر اهواز. مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، ۴(۲)، ۱۴۳-۱۳۱. https://journals.srbiau.ac.ir/article_1927.html

References:

- Aaronson, Elliott. (2019). Social psychology, translated by Majid Safarinia, Prosto Hasanzadeh. The fourth volume. Tehran: Arsbaran Publications [in Persian]
- Abbaszadeh, Mohammad and Din Dost, Sattar. (2017). Factors underlying graphic vandalism among college students: with emphasis on themes Wall writings and chairs of Vysi (case study: students of Tabriz University). Quarterly Journal of Socio-Cultural Development Studies, 7 (3), 33-59. [in Persian]
- Afshani, Alireza and Javaherchian, Neda. (2015). Investigating the role of social alienation in vandalism among first and second year high school students in Yazd. Strategic Researches of Security and Social Order, 5(13), 1-24. [in Persian]
- Aghajari, Zahra and Timuri, Fariba. (2017). vandalism first volume. Tehran: Arena Publications [in Persian]
- Bush, Tony. (2015). Theories of leadership and educational management, translated by Nima Shahidi. 2. Tehran: Shahrah Publications. [in Persian]
- De Wet, C. (2004). The extent and causes of learner vandalism at schools, South African Journal of Education, 24(3), 211-206. <https://www.ajol.info/index.php/saje/article/view/24990>

- Drury, T. (2006). *The End of Vandalism*. Grove Press, New York. <https://www.amazon.com/End-Vandalism-Novel-Tom-Drury/dp/0802142702>
- Esmailzadeh Meshgi, Ali. (2019). Presenting a model for dealing with banking challenges caused by media advertising in social networks. *Scientific-Research Quarterly of Modern Media Studies*, 4(13), 55-27. **[in Persian]**
- Higgins, S. (2015). *Vandalism, Lincoln Library Philosophy and Practice* (e-journal) Libraries at University of Nebraska-Lincoln Spring. <https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/>
- Kahan, Javad; Rahimzadeh, Rahim and Hematyar, Mir Bashir. (1400). Phenomenology of factors affecting students' lack of attention to course materials in the second year of high school. *Educational research quarterly*, 16(65), 149-170. **[in Persian]**
- Katjita, L. (2006) VANDALISM IN NAMIBIAN SCHOOLS AND HOSTELS: THE CASE OF OTJOZONDJUPA AND KUNENE EDUCATIONAL REGION, 121-
<https://repository.unam.edu.na/server/api/core/bitstreams/226c07cc-ce82-42a8-954e-477b8336efb/content>
- Kruzhkova, O., Vorobyova. (2021). Vandalism as delinquent behavior: Russian and Brazilian experience, *SHS Web of Conferences* 108, 05013,1-5. https://www.shs-conferences.org/articles/shsconf/abs/2021/19/shsconf_blf2021_05013/shsconf_blf2021_05013.html
- Manjermoi, Yazdan and Farhamand, Mahnaz. (2015). Vandalism and youth (case study: 15 to 20-year-old youth of Lordegan city). *Quarterly Journal of Socio-Cultural Development Studies*, Volume 5(2), 206-187. **[in Persian]**
- Mohseni Tabrizi, Alireza. (1383). *Vandalism: Basics of psychology, sociology and psychology of vandalistic behavior in the topics of pathology and social behavior*. Volume 1. Tehran: An Publications. **[in Persian]**
- Nabavi, Seyyed Abdul Hossein; Moltaft, Hossein and Baratian, Ali Rahim. (1390). Investigating effective factors in the occurrence of vandalistic behaviors among high school students in Izeh city. *Applied Sociology*, 22 (43), 83-100. **[in Persian]**
- Navah, Abdolreza and Kopaei, Mohammad Bagher. (2011). Social and personality factors affecting the tendency to vandalism among high school students in Ahvaz city. *Iranian Journal of Social Development Studies*, 4(2), 131-143. **[in Persian]**
- Rezapanah, born (2011). *The role of the family in the vandalistic tendencies of teenagers in schools*. Tehran, Al-Zahra University: Second International Congress of Women's Role in Family and Society Health. **[in Persian]**
- Safarnia, Afshin. (2015). *Vandalism at school*. Qom: Tebian Cultural and Information Institute. **[in Persian]**
- Sakhai, Ayoub; Sohrabzadeh, Mehran and Hosseinzadeh, Seyed Saeed. (2015). Investigating sociological factors affecting students' tendency to vandalism (case study: high school students in Tehran). *Sociological Studies*, 23(2), 431-450. **[in Persian]**
- Torkaman, M. (2016). Factors affecting the incidence of vandalism among high school students in Tehran, district 5 Hezekiah: *International Journal of Humanities and Cultural Studies* Issn2356-5926bn<https://www.semanticscholar.org/paper/Factors-affecting-the-incidence-of-vandalism-among-Torkaman-Saei/0048960cc2dbf255a886bcbe4202c0>
- Vilalta, C., Fondevila, G. (2017). School Vandalism in Mexico: Article in *Journal of School Violence*, 17(3)392-404 https://www.researchgate.net/profile/Carlos-Vilalta/publication/318477269_School_Vandalism_in_Mexico/links/5b970b72299bf1473943a117